

Джъстин Пикарди

Кoko ШАНЕЛ

ЖИВОТЪТ НА ЕДНА ЛЕГЕНДА

enthusiast

Джъстин Пикарди

Кoko ШАНЕЛ

ЖИВОТЪТ НА ЕДНА ЛЕГЕНДА

Превод от английски
Цветана Генчева

enthusiast

София, 2022

COCO CHANEL: The Legend and the Life

© 2010, 2017, Justine Picardie

All rights reserved

Коко Шанел. Животът на една легенда

Джъстин Пикарди

© Цветана Генчева, превод, 2022

© Симона Каракостова, художник на корица, 2022

© Яна Арзиропулос, дизайн на корица и оформление, 2022

© Enthusiast – запазена марка на

„Алто комюникейшънс енд пбблишинг“ ООД, 2022

ISBN 978-619-164-503-9

*Аз наложих черното
и то има водеща позиция и днес,
тъй като черното заличава всичко наоколо.*

Кoko Шанел

СЪДЪРЖАНИЕ

ПРЕДГОВОР: НИЕ С ШАНЕЛ	9
МАДМОАЗЕЛ Е У ДОМА	19
В СЯНКАТА НА КРЪСТА	43
КОКО	57
КУРТИЗАНКИ И КАМЕЛИИ	69
ДВОЙНОТО „С“	83
МАЛКАТА ЧЕРНА РОКЛЯ	103
МИЗИЯ И МУЗАТА	119
№5	145
РУСНАЦИТЕ	163
ХЕРЦОГЪТ НА УЕСТМИНСТЪР	183
ШИК ЗА РИВИЕРАТА	211
ДАМАТА В БЯЛО	231
ОБЕТОВАНАТА ЗЕМЯ	245
ДИАМАНТИ, ГОЛЕМИ КОЛКОТО ХОТЕЛ „РИЦ“	259
ОТ МРАЧНАТА СТРАНА НА ОГЛЕДАЛОТО	279
ЗАВРЪЩАНЕТО	317
ВЕЛИЧИЕТО ШАНЕЛ	337
НОЖИЦИ	361
ВЕЛИКАТА МАДМОАЗЕЛ	375
В ЗНАК НА БЛАГОДАРНОСТ	387
ИЗТОЧНИЦИ НА СНИМКОВИЯ МАТЕРИАЛ	390
БИБЛИОГРАФИЯ	392
ИНДЕКС	395

ПРЕДГОВОР: НИЕ С ШАНЕЛ

Пиша тези гуми на бюрото на Габриел Шанел в частния ѝ апартамент над модния салон на бизнеса, който тя е създала през 1910 г., на рю „Камбон“. Дойдох на това място преди много години, малко след смъртта на сестра ми Рут през 1997 г. Историята, която следва, не е посветена на сестра ми, но тя е част от нея, както и мама, която се е омъжила за татко, облечена в малка черна рокля с кройка на Шанел осем месеца преди да се родя. Тази рокля придоби качествата на талисман, когато бях достатъчно голяма, за да я нося като младя жена; тя сякаш говореше за елегантност, но също така бе бунтарски символ (да се омъжиш в черно, е

все едно да стъпчеш мощно табу). А пък Шанел, изглежда, бе значима и в други отношения – та нали също както легиони преди мен, аз свързвах името ѝ с аромата на женствеността; в моя случай с едно шишенце *Шанел №5* в спалнята на мама и флакон *Шанел №19*, който нейната майка, баба, ми подари за рождения ден, когато станах на осемнайсет. По този начин Шанел се вплете в живота ми, но със съвсем лек допир (пръскане на парфюм; усещането за черен сатен по голата кожа).

След това любимата ми сестра почина от рак на гърдата на трийсет и три, когато близнаците, за които копнееше, едва бяха стигнали до втория си рож-

ген ден. След това имах чувството, че сърцето ми се е пръснало и никога повече няма да е цяло отново, тъй като Рут беше най-добрата ми приятелка и съюзник още от детството, момичето, което се стараех да защитавам, придружителка, чието пътешествие споделях от много отдавна.

Може би в резултат открих, че мъката сближава по странен начин (също така, че тъгата има много повече форми от това просто да се облечеш в черно). Вероятно това ще успее да обясни защо изпитах онзи неочакван прилив на съпричастност към самата Шанел при първото посещение на апартамента ѝ, тъй като там, изглежда, бе светая светих на жена, чийто живот е бил белязан от жестоки загуби. Първата е смъртта на майка ѝ, когато Габриел е на единайсет, бързо последвана от изчезването на баща ѝ, който изоставя петте си деца, след това кончината на двете ѝ сестри (едната извършва самоубийство, след като е отхвърлена от мъжа, когото обича, докато другата се напива до смърт след провален брак). Всичко това научих от опитната екскурзоводка в апартамента ѝ – една от забележителните жени, които работят в архивите на Шанел – и по-късно същия ден от Карл Лагерфелд, творческият директор на „Шанел“ от 1983 г., мъж, който познава и разбира всички подробности от живота и работата на създателката на бранда.

Ако сянката на тежката загуба се долавя на мястото, на което пиша днес, същото важи и за живота, който Шанел е създала за себе си. Точно пред мен – и ме гледа право в очите – е един от любимите ѝ спомени – малка рисунка на лъв – както и много други пръснати в апартамента. Те напомнят, че тя е родена под знака на лъва, но също

така подчертават непреклонния ѝ дух при изграждането на собствената ѝ независимост по време, когато жените във Франция все още нямали правото да гласуват.

На модата често се гледа като на нещо леко постижимо и повърхностно – и наистина, има моменти, когато тя изглежда смешно, – но ето че Габриел Шанел внася престиж в представата си за стил и същевременно успява да ни напомни, че под тези красиви повърхности може да има скрита дълбочина. Тя самата е прикривала значителна част от себе си – срама как е била изоставена като дете, болката от годините, прекарани в сиропиталище; мъката от изгубена любов и самотата. Тя се превръща в най-известната жена в модата – чиято иконография остава точно толкова въздействаща, колкото и преди един век, – но на фона на цялата си елегантност, тя остава уязвима, въпреки защитните качества на съвършено скроените ѝ грехи.

Отне ми известно време, докато се почувствам достатъчно смела, за да поставя началото на книга за тази сложна и изумителна жена, въпреки че пишех често за нея и за неугасващото ѝ наследство в годините след първото ми посещение на рю „Камбон“. Когато мислех за Шанел – а това се случваше често, при положение че работех за *Вог* след смъртта на сестра си, а по-късно за *Харпърс Базаар* – не можех да разгранича чувствата си към настоящето въплъщение като изключително мощен глобален моден бранд, от инстинктивния емоционален отклик към Габриел Шанел. Тя сякаш притежаваше всичко, същевременно нищо (макар че, докато пиша тези думи, се изкушавам да ги изтрия, тъй като се страхувам да не се окажат подвеждащи). Възможно ли е тя да е била трагична героиня, или пък напълно различна личност, по-неуловима, отколкото някой предполага?

Независимо от всички възникнали съмнения, аз прогължих да търся ключове към загадките около Шанел, водех си записки, бавно трупях самоувереност, за да напиша биографията ѝ, признавах, че ме тласка амбиция. Започнаха да се отварят врати – към архивите на Шанел в Париж и към ред други (включително няколко частни архиви в Англия и Шотландия, в които имаше непоказвани досега материали за любовната връзка на Шанел с херцога на Уестминстър през 1920-те и приятелството ѝ с Уинстън Чърчил). Освен това имах късмета да се запозная с две жени, които са били близки с Шанел: първо, приятелката ѝ Клод Деле, писателка и психоаналитик (следователно задълбочен интерпретатор на сложните чувства, емоции и мечти на Шанел); и Габриел Лабрюни, праплеменницата на Шанел, която може да ѝ е била и внучка. И двете жени бяха изключително мили с мен, благородно отделиха от времето си и споделиха спомени те си, а Габриел Лабрюни дори ме покани в къщата си в провинцията извън Париж, докато правех проучвания за книгата.

Милото им отношение може и да е имало нещо общо с уязвимостта ми, когато се запознах с тях, тъй като това бе времето, когато настъпи краят на брака ми. Тогавашият ми съпруг, баща на синовете ми, се беше влюбил в друга; беше съвсем просто и същевременно много сложно. В този хаотичен, изпълнен с нещастие период след раздялата ни, аз пътувах до Обазин, далечен манастир и цистерцианско абатство, закътано в далечната френска провинция Корез, където Шанел е живяла с двете си сестри след смъртта на майка им и изчезването на баща им. Отидох там през зимата, и то без желание, искаше ми се да остана в познатото убежище, наречено дом, ала бях на-

ясно, че възможността да посетя Обазин и да остана в манастира може да не изникне никога повече.

Все още помня пътуването – заминах от Лондон обляна в сълзи, притисната от тревога и разяждащото чувство, че над мен е нависнала катастрофа; когато пристигнах в Париж, имах чувството, че няма да успея да продължа; качих се на друг влак до град Брив-ла-Гаярг, където е починала майката на Шанел, а след това последвах криволичещия заобиколен път, по който бащата е повел трите сестри, за да ги остави в Обазин, където сивите каменни стени на древното абатство ми се сториха по-отблъскващи, отколкото предполагах, че е възможно. Докато Шанел е живяла там в края на деветнайсети век, манастирът е бил пълен с десетки сираци и монахини; ала когато аз отидох, сиропиталището бе затворено от десетилетия, от религиозната общност бяха останали едва шепя сестри. Изгуменката се съгласи да остана, стига да следвам ежедневието на монахините: молитви на зазоряване, на смрачаване и нощем; тишина, освен по време на храна; проява на уважение към религиозните им ритуали и духовно уединение.

Тази година зимата беше сурова и спомените ми за онези дни – и дълги нощи – в Обазин бяха за леден студ в малката ми стаичка, където спях на тясно метално легло, а над мен имаше гървено разпятие на измъчен Христос. Параклисът, където коленичех заедно с монахините, докато се молех, бе също толкова студен; каменният под – леден като черната пръст в градината на абатството, където по гърветата не беше останал нито лист, а растенията бяха измръзнали и загнили. Когато оставах сама нощем, ту плачех, ту пишех, докато накрая вниманието ми се отклони от собственото ми мрачно настроение и нещастие,

тѣй като успях да се потопя в непознатата обстановка. През късите часове на светлина, между молитвите на монахините, аз разглеждах абатството и най-сетне започнах да изпитвам огромно удивление: не че най-неочаквано се обърнах към религията, ами защото символите на Шанел – преплетеното двойно „С“, което се появяваше в моделите ѝ; сгържаната елегантност на черното, бялото и бежовото; звездите и полумесеците, които са нейна запазена марка в бижутата и други декоративни елементи – са очевидни в дравния свят на Обазин. Докато следвах стѣпките на Шанел по коридорите на крилото със спалните, видях мозайки с петолъчни звезди, създадени от хиляди малки камъчета, положени от цистерциански монаси, живели в Обазин през Средновековието; а вътре в мрачното абатство имаше витражи със стилизиран дизайн, който сякаш отразяваше – или бе предшественик – на логото на Шанел. Монахините все още бяха в черни одяания с бели маншети и яки – отново напомнях за аскетичната, монохромна гама на Шанел, – а техните броеници се оказваха неочаквана препратка към нейните перлени огърлици и кръстове.

Когато си трѣгвах от Обазин, не очаквах чудодейно възстановяване от болката след края на брака си, но се чувствах късметлиѣка: бяха ме допуснали да остана в абатството и бях свободна да си трѣгна, за разлика от сирачетата, които са били заключени зад железни порти. Преди да се върна в Париж, отидох да се видя отново с Габриел Лабрюни и ѝ разказах за преживяното в Обазин. Тогав тя ме отведе в семпла спалня в къщата си, в която не бях влизала преди, и ми показа гардероба, пълнен с дрехите на Шанел; повечето в цветовете на Обазин (бяла коприна и лен, също като белосаните стени на манастира;

бежов туц, който напомняше на каменните полове на абатството; черен шифон, тъмен като сенките, които обгръщаха параклиса). В апартамента на Габриел Шанел долових и лек аромат, който познавах от детството си – Шанел №5 – парфюмът на една жена, забележителна до днес...

Габриел Лабрюни почина преди няколко години, но докато седя тук в едно зимно утро и лъчите на бледото слънце се опитват да се промъкнат през прозрачните пергета, аз си спомням лицето ѝ и нежния ѝ глас; състраданието и разбирането; топлото докосване на ръката ѝ. Скриятата огледална врата към апартамента е затворена, но аз чувам гласовете на жените, които работят в модния салон на голния етаж в гения след последното ревю на Шанел (провело се е в „Риц“ с небрежен парад от танцуващи модели, облечени в бухнал черен шифон, с блестящи перли и мек туц). Понася се вълна от смях и аз забелязвам, че също се усмихвам. Часовникът на Шанел на бюрото е спрял – завинаги ще остане 5:38 (време, което, изглежда, няма значение, макар да е възможно и да греша на това място, където числата остават всевластни). Аз обаче усещам колко много време е минало, откакто дойдох тук за пръв път и след всичко, което открих за себе си – също като Габриел Шанел – през изминалите години.

Питам се какво ли би ми казала Габриел, ако можеше да поговори с мен? Щеше ли да ме смърми, защото съм си позволила да мисля, че мога да разбера безкрайните мистерии в живота ѝ? Вероятно, напълно възможно... Но дори да е така, аз ѝ казвам на висок глас в тихата стая: благодаря! Благодаря ти за всичко, което ми даде. Благодаря ти, че ме направи много по-смела, отколкото преди, защото ми

показа, че жените могат и трябва да бъдат независими души и също така да са наясно, че тъкмо любовта ни създава и оформя. Благодаря ти, че ми даде надеждата да повярвам във вторите шансове и да се доверя на край, който спокойно може да ме изведе до началото, дори когато всичко ми се струва изгубено. Щях ли да се влюбя отново, ако не беше Шанел? Може би, въпреки че собствената ми склонност към магическо мислене (черта, която споделям с Шанел) ми позволява да повярвам, че тя може и да ми е помогнала, докато съм минавала по този път; та нали, когато се запознах с човека, за когото съм омъжена сега, първият ни разговор беше за Шанел. И наистина, като последица от тази неочаквана среща, той ме отведе до непознати места, където Шанел бе отсядала в далечните шотландски планини, отключи вратата на вилата ѝ на Ривиерата, Ла Пуза. А когато се оженихме в един юнски ден в Шотландия, заобиколени от синовете ми и приятели, аз бях облечена в копринена рокля в цвят слонова кост, създадена от Шанел...

Разбира се, че моята Шанел е просто една версия от легендата за нея и живота ѝ; никога от нас не е в състояние да разбере напълно чуждите преживявания, нито да ги опише и забележи като перперуди под стъкло, нито да ги съхрани в кехлибар. Вместо това предпочитам да мисля за Шанел като за начало, като за неуловим призрак – безкрайно близък, същевременно недосегаем, който се промъква през огледалата, които се отразяват едно друго в тази красива стая. Когато докосвам кожената повърхност на бюрото ѝ, усещам следите на писалката ѝ, но има и гуми, които се виждат, абстрактни плетеници, оставени от остро перо, които нямат точно значение в лабиринта от линии, отбелязани през десетилетията, в които е живяла и работила тук. Мога вечно да изучавам

тези объркващи следи и никога да не успея да ги превърна в гуми; тъкмо в това се крие геният на Шанел. Енигматичните линии са мистериозно красиви... също като жената, която ги е създала, вечно пленителната Габриел Шанел.

Рю „Камбон“, 8 декември 2016 г.

МАДМОАЗЕЛ Е У ДОМА

„**К**огато клиентите идват при мен, те обичат да прекрачват прага на някакво вълшебнo място; изпитват задоволство, което вероятно е малко вулгарно, но това ги очарова: те са привилегирoвани лица, които са се сраснали с нашата легенда. За тях това е много по-голямо удоволствие, отколкото да поръчат поредния костюм. Легендата е освещаването на славата.“

Коко Шанел, 1935 г.

◀ Скица на Шанел в апартамента ѝ, направена през 1969 г. от Сисъл Бийтън.

Домът „Шанел“ се намира на рю „Камбон“ 31, светилище на мъртвата създателка, но също така пълно с живот, процъфтяващ храм на модата на двайсет и първи век, цел за пилигрими, дошли от цял свят. Тъмнината се съгъства в сивия зимен парижки следобед, със ситния гъждец се смесват в ранен сумрак, сенките на околните сгради са се спуснали тежко над тясната улица. Вътре, в бутика на партера, се носи уханье на парфюм, усеща се топлина, това е луксозен пашкул с кремави повърхности и сребърни огледала, където клиентите пърхат като колибри над стъклени витрини с примамливи червила в цветовете на бижута или пък се спускат към подрегените на закачалки костюми от туид с копринена подплата. Стрелкат с очи излъчването на последната колекция, сравняват онова, което виждат в магазина, с картините на екрана (и може би си представят как се преобразяват, облечени изцяло в „Шанел“). Видео то се отразява и в огледалата; модели с порцеланови лица се возят на въртележка в бяло и златно. Вместо гървените коне да галопират в безкраен кръг, има известни символи на Шанел: перли и камелии и логото с двете преплетени „С“-та, които цял свят познава не по-зле от звездите и райетата или свастиката. Въртележката не спира, отраженията в огледалата също се въртят и в продължение на няколко секунди всичко се движи; нищо не изглежда стабилно.

Точно това очаква човек в сърцето и седалището на международния моден бранд, където промените и новите стоки са жизненоважни за бизнеса и продажбите всеки сезон; същевременно трябва винаги да има нещо разпознаваемо на мига, нещо, което да намеква за иконография и непреходно качество. Противоречията в подобно начинание са неизбежни – става въпрос за постигането на баланс между непрекъснатата промяна и постоянство – както е очевидно

от наблюденията на самата Коко Шанел за бизнеса на модата: „Една рокля не е нито трагедия, нито картина; тя е очарователно и преходно творение, не е вечно произведение на изкуството. Модата трябва да умира, при това да умира бързо, за да може търговията да оцелее... Колкото по-преходна е модата, толкова по-съвършена е. Не можеш да защитиш онова, което вече е мъртво“.

Същевременно Магмоазел защитавала дома си и той все още съществува. До входа на бутика има друга врата, затворена за публиката от дискретен охранител в черно, макар да не е такъв за клиентите, почитатели на висшата модата, които слизат по огледалното стълбище на Шанел, когато идват за частни проби в тихия салон на първия етаж. По пода няма и следа от прах или мръсотия, той е тъмен и лъскав като гилза на червило, а стените в цвят слонова кост са съвършено гладки, както подобава на церемониално място, където елементи от настоящата колекция са поставени на закачалки, обгърнати в бяло, също като послушници. Оттук стълбата продължава да се изкачва през централната част от къщата към мястото, откъдето Шанел е гледала как протичат модните ревюта, скрита от публиката долу, но е можела да наблюдава всичко, което се случва, кацнала на петото стъпало от върха на спираловидната стълба.

Спрете за момент на стълбата и ще изпитате много странно усещане. Огледалата отразяват от всички ъгли; няма начин да избягате от разполовяването на тялото ви, на части на лицето и крайниците ви. Затова трябва да наблюдавате себе си, докато се качвате към втория етаж, към необозначената огледална двойна врата, която води към частния апартамент на Магмоазел Шанел. Отваряте вратата и имате чувството, че всичко е така, сякаш тя не е излизала от сградата; защото тук е нейното убежи-

ще, лъскаво, съхранено десетилетия след смъртта ѝ на 10 януари 1971 г.

Може да го наречете мавзолей, същевременно усещането е за толкова много живот, тъй като стаите са все още изпълнени както с присъствието ѝ, така и с вещите ѝ. От другата страна на вратата има антре, в което стените са скрити зад паравани „Коромандел“ от началото на осемнайсети век, червената им лакирана повърхност, обсипана с мистериозни ориенталски пейзажи, където жени в кимона летят върху бели птици, а мъжете са носени от риби и костенурки. Има планини в бледи цветове, венци от облаци и езера на параваните, водопади, храмове и пропасти, цял един свят отвъд стените на този парижки апартамент; а шумовете на града са заглушени от мекотата на дебелия бежов килим, гледката – скрита от огледалата, които отразяват китайските паравани.

Коридорът изглежда херметически запечатан, пътят е скрит от огледала, но двама венециански тъмнокожи дават знак да продължите покрай два елена, застанали мирно от двете страни на сноп позлатено жито в сребърна ваза. Статуите гледат към салона, но отраженията на нарисуваните им очи и ръце се умножават от серия огледални образи, които напълно объркват ориентацията, изместват перспективата между тези огледални стени. Друга врата води от антрето към трапезарията, където Шанел е канила гости. Шест стола, тапицирани в бежов велур, са подредени край маса от орехово дърво; на плата са поставени два лъва; в нишите има две огледала с позлатени рамки, обсипани с кристални орнаменти; таванът е извит също като в църква в романски стил. В по-малък хол, покрай стените, също има антични китайски паравани, а над всичко тук бди каменна статуя на Мадоната и Младенеца, неговите очи са обърнати към вратата, ней-

► Кoko Шaнeл в aтeлиeтo cи, кaрикaтyрa нa Сeм oт 1919 г.

ните сведени към земята. В апартамента няма спалня, тъй като Магмоазел е спяла отсреща, на последния етаж в „Риц“, с изглед към покривите на рю „Камбон“. Нейната хотелска стая била без украшения – бели памучни чаршафи, бели стени, строга и гола също като сиропиталището в манастира, където е учила, – докато апартаментът ѝ остава богато украсен както докато е била жива. Стените са със златни тапети; но те почти не се виждат, тъй като са покрити с книги и паравани, и огледала, съхранени също като неприкосновено светилище или мястото за вечен покой на царица от Древен Египет.

Ако огледалното стълбище е гръбнакът на Дома на Шанел, то салонът на Магмоазел – най-голямата от трите основни стаи в апартамента ѝ – е скритото сърце. Външ-

ният свят не е напълно изключен, тъй като има прозорци от пода до тавана с изглед към рю „Камбон“ и училището от другата страна на улицата, където все още учат деца в класната стая на първия етаж, както и по времето, когато Магмаозел Шанел е живяла тук. Дали тя е гледала през прозорците към тях, или е насочвала поглед към съкровищата между тези стени? Тук има още китайски паравани, скрили вратите (Шанел мразела да вижда врати, така казвала, защото ѝ напомняли за тези, които вече си били тръгнали, и онези, които щели да я изоставят отново). Вгледайте се по-внимателно и можете да се изгубите в изящната им направа, да потънете в пейзажите с логки и мостове, с изящни жени, коленичили край водата; място, където внушителни змии и дракони летят във въздуха, над еднорози и слонове; където гърветата са обсипани с листа като фина бяла дантела, а камелиите вечно цъфтят.

Можете да прекарате дни наред в тази стая и няма да ви се прииска да си тръгнете, такова е изобилието от богатства. Две стени са покрити с книги в кожени подвързци: антични издания на Плутарх, Еврипид и Омир; мемоарите на Казанова и есетата на Монтен; „Изповедите на свети Августин“ и „Диалози“ на Платон; пълна колекция на творбите на Мопасан и Молиер на френски, Шели и Шекспир и на английски и два тома на тежка Библия, публикувана в Лондон от някой с подходящото име „Върчу¹ и Сие“. (Ако случайно свалите трети том на Шели от полицата, той се отваря на често отгръщаната страница от предговора на поета към „Джулиан и Мадало“² : „За Маниака не мога да дам никаква информация. Според

¹ *Virtue* (от англ.) – целомъдрие, добродетел. – Бел. прев.

² *Julian and Maddalo: A Conversation* (в ориг. от англ.) е поема в 617 реда, написана от Пърси Шели между 1818 и 1819 г. и публикувана посмъртно през 1824 г. – Бел. ред.

собствените му думи той е бил разочарован от любовта. Историята му, разказана в подробности, може и да е същата като много други подобни: несвързаните възклициания на агонията му може да се окажат достатъчен коментар към текста на всяко сърце.“)

Пред една от тези стени с редки книги е поставено писалището ѝ с подвижен капак, където кремавата хартия за писма и пликовете са все още в отделението, в което тя ги е държала. Над тях е картината на лъв в златна рамка, която показва зоокалния знак лъв на Шанел, за да напомня за рождения ѝ ден на 19 август, въпреки че тя не е горяла от желание да помни годината на раждането си, 1883 г., и я е променяла, когато ѝ е било угодно; дори я скъсала от паспорта си. „Възрастта ми варира в зависимост от дните и хората, с които съм“, казала тя на млад американски журналист през 1959 г., когато била на седемдесет и шест. „Когато съм отегчена, се чувствам много стара и тъй като съм безкрайно отегчена от вас, ще стана на хиляда години след пет минути...“. До лъва се намира ваза от кристални камелии; върху кожения плот на писалището е ветрилото ѝ от коруба на костенурка, гравирано със звездите, които тя непрекъснато впитала в дизайна на бижутата си, както и чифт очила. Ако ги пробвате, стаята ще се разтвори в петно от златно, червено и сенки; свалете ги бързо, за да не позволите на стените да ви притиснат.

Чекмеджетата на писалището са отключени; две са празни – и много неща са били извадени оттам, изчезнали са мистериозно в нощта на смъртта на Магмоазел; сенчести фигури се прокрадват по огледалното стълбище, изчезват с чанти, пълни с нейни вещи, включително повечето от великолепните ѝ бижута (безценните наниз перли и колиета с рубини и смарагди, ослепителните ѝ диамантени пръстени и гривни). Независимо от това, в

◀ Рисунок по дизайн на Шанел, 1929 г.

дяното чекмедже все още има някои от личните ѝ вещи: чифт слънчеви очила в мека кожена торбичка, още едно ветрило, това още по-нежно, направено от хартия и крехка дървена розетка, купчинка снимки на Магмоазел Шанел. Първата е на нея през 1937 г., елегантна в бяло сако и перли, застанала до короманделски параван в антрето. Тя не гледа към обектива, обърната е настрани, към нещо или някой, който не се вижда, някъде зад паравана, зад белите птици и камелии.

В чекмеджето има още няколко снимки: Шанел като млада жена, възседнала бял кон, вдигнала високо глава, а очите ѝ са скрити от сянката на широкопола шапка. До нея е застанал мъж, любимият ѝ, Бой Капел, ръцете му докосват леко стъпалото ѝ в стремето; двамата са облечени в почти еднакви костюми за езда, момчешка вратовръз-

ка е единствената ѝ добавка към колосаната бяла риза и месните панталони за езда. Двайсет години по-късно Бой Капел го няма, докато Шанел се крепи на рамото на приятеля си Серж Лифар, красив балетист, косата му лъскава и тъмна също като нейната. Тя е в редове перли върху черен пуловер и бели панталони и се усмихва на светлината на утрото на Ривиерата. Слънцето си играе по лицето на снимка на по-млада Шанел на път някъде в провинцията, където тя е застанала небрежно до автомобила си в рауран моряшки топ и тъмносини моряшки панталони; напомняне за живота ѝ далече от рю „Камбон“, във вилата ѝ до морето в Южна Франция. След това има и снимка на Шанел през 1920 г. с любимия ѝ, великия княз Дмитрий, братовчед на руския цар и един от убийците на Распутин. Той е красив като филмова звезда; тя е по-прелестна от манекенките си, косата ѝ е късо подстригана, загорялата кожа блести под дъгоцветните перли и бялата сатенена рокля, тя се вглежда в очите му.

На повечето снимки Шанел е сама: изправена до камина или отпусната на канаето от бежов велур в салона, четене книга, ръката ѝ застинала над страница със загадъчни индийски илюстрации. Изражението ѝ е неразгадаемо на тези снимки на самотна жена, елегантните линии на лицето безстрастни, веждите извити, в ръка държи цигара, а димът ѝ се извива като примамка.

Отново оглеждаш стаята, опитваш се да декодираш шифъра, търсиш издайнически следи, които да обяснят енигматичното лице на притежателката им. Има снопове суха пшеница от двете страни на мраморната камина и още два, направени от позлатено дърво на полицата над камината, емблематични – за късмет и благоденствие. Златен лъв е вдигнал лапа към гръцка маска, женско лице с очи, тъмни като на Шанел; а в средата на полицата над

камината се вижда безглаво тяло на Афродита от първи век, мраморните извивки отразени в огледало, сякаш е едната от две близначки. Бароковото огледало над камината е огромно, отразява високия таван, оброчено от колони херувими и гроздове. Отраженията са прегънати от друго огледало от по-тъмно, по-опушено стъкло, закачено над велуреното канапе; на избелялата златна рамка е облежнато златно разпятие (двукрилен кръст, типичен за онези в свещения испански град Каравака, някогашна крепост на рицарите тамплиери). До кръста има картина на стрък жито, рисуван от Салвадор Дали, един от многото приятели любовници и хора на изкуството на Шанел.

Можете да търсите значение тук, да забележите ватираните възглавници на канапето (диагонални шекове, същата шарка като известните ъ ръчни чанти); да потърсите лъвовете в стаята; да преброите двойките животни. Ето ги и двете сърни до камината, почти с размерите на живи животни, елен и сърна, разцепените им копита са потънали в килима, а до канапето има още една малка двойка, от боядисан метал, с вази от розови цветя на гърбовете. Две камили на странична маса, две жаби (едната стъклена, другата бронзова); две птици неразделки, направени от перли, се виждат в мъничък кафез, обсипан със скъпоценни камъни; два порцеланови коня се намират от двете страни на опушеното огледало; две златни кучета са поставени в празната камина. Щом се огледаш, забелязваш, че двойките са навсякъде: втора гръцка маска, която наблюдава близнака си от другата страна на стаята; два египетски сфинкса; две керамични купи върху библиотеката, в едната има парче от счупен кристал; два часовника, един на писалището, спрял в 3:23, на единайсетия ден от неназован месец, другият закачен, незнайно как, на огледална стена между два прозореца, стрелките замръз-

нали на 1:18, крилат, отмъстителен ангел на смъртта размахва коса над циферблата на часовника.

Колекция от символични предмети е пръсната в стаята: католическа икона, Буда, стиснал букет рози в ръка, друг Буда до странно митично създание (отчасти лъв, отчасти куче, отчасти човек с изражение на потънал в тъга Калибан); кристален кръст, моряшки навигационен уред, бронзова ръка, направена от Диего Джакомети; колода карти Таро (номер пет е оставен отгоре, щастливото число на Шанел, илюстрирано със зелено дърво, корените се виждат над земята). Голямото богатство личи, също и голямата любов: твърди се, че Шанел е открила вкуса си към короманделските паравани с първата и най-голяма любов в живота си, Бой Капел, англичанин, който я запознава и с теософията, и с литературата. Тук са и тежките кутии от масивно злато, гравирани с герба на корона, подарък на Шанел от херцога на Уестминстър, който я обсипвал с бижута по време на любовната им връзка, продължила цяло десетилетие, въпреки че няма други следи от него в апартамента освен роман от Александър Дюма, взет назаем от библиотеката на херцога. Кутиите са оставени празни на ниска масичка пред канаето, а до тях са поставени две стъклени гадателски топку; едната от бял кварц, хладен на пипане; другата от смола с пръснати в нея златни частици, неочаквано топла при допир. Вгледайте се в стъклото и нищо не е ясно; и в двете топку се вижда единствено бледото отражение на полилея, който е закачен в средата на тавана. Той е великолепно творение – дизайнът, направен от самата Шанел, – украсен с десетки кристални сфери и звезди, камелии и гроздове, които блестят в черна рамка от ковано желязо. Ако се вглеждате достатъчно дълго, то скритите букви и числа по рамката ще започнат да се показват в абстрактни

форми: горе на полилея има „G“ за Габриел, името, с което Шанел е кръстена; двойно „C“ за Коко Шанел, името, с което тя става известна; и петици – цифрата, която ѝ е донесла богатство, като името на парфюма, който все още се продава повече от всеки друг бранд на света.

Върнете се при писалището, осмелете се да седнете на стола с тапицерия от бежов велур, на който е работила Магмаозел; прокарайте пръсти по следите от перото ѝ, все още видими в множеството сметки и гневни грасканици по кожата на плот, осян с петна от мастило. Стрелките на часовниците са спрели завинаги, стаята тъне в тишина, кремавите ленени завеси не трепват; нищо не се движи пред огледалата, искрите светлина от полилея са застинали във времето, сякаш съхранени в кехлибар. Не можете да видите отраженията в огледалата, докато пишете на бюрото, единствено очите на боядисания лъв в златна рамка, ръцете на негрите, скрити от полуотворената врата; въпреки това космите по врата ви настръхват и може би, ако успеете да се обърнете достатъчно бързо, кой, за бога, ще се отрази в огледалните стени?

„Понякога, когато бутикът е затворен, усещаме присъствието ѝ“, каза дамата гуд в апартамента при първото ми посещение тук и погледна през рамо при проскърцването на врата, шепота на гласове по стълбите, нервна, сякаш някой я наблюдава. „След като мръкне, дори когато лампите са запалени, можеш да я зърнеш в огледалото или да чуеш стъпките ѝ в хола, много леки, тихи, твърде бързи, за да може някой да я настигне...“

ГАБРИЕЛ

„Тези, за които се създават легенди, са самите легенди“, заявила Коко Шанел пред приятеля си Пол Моран, един от неколцината писатели, пред които тя е опитала, ала не е успяла да разкаже историята на живота си. „Животът на хората представлява енигма“, казала тя на друга приятелка, Клод Деле, малко преди смъртта си, когато лицето ѝ вече се е превърнало в позната маска за света, а митът за нея очевидно е непробиваем. По онова време Деле била млада жена, гъщеря на известен френски психиатър, а сега е виден психоаналитик и гид експерт в лабиринта на мистериите и лъжите, които Шанел е създала, за да скрие

тайните от миналото си. Не че съществува дори една истина в нечий живот, особено в живота на жена, която е изградила кариера от прекрояването на представите на жените за тях самите; което може и да е причината, поради която Шанел е разказвала толкова много различни истории за себе си, сякаш във всяка версия може да се появи нещо ново от историята ѝ.

„Не харесвам семейството“, казала тя на Деле в един от серията разкриващи, разкъсани разговори през последното ѝ десетилетие. „Ти си родена в него, не от него. Не познавам нищо по-ужасяващо от семейството.“ Затова тя обикаля около него и подхвърля по нещо за него, разказва и

преразказва историята на младостта си, пресъздава история също както прекроява ръкавите на сако, разпорва шевовете, срязва нишките, след това ги зашива отново. „Говориш за детството, когато си много уморена, защото е време, когато си имала надежди, очаквания. Спомням си детството си много добре.“

Паметта на Шанел може и да е оцеляла непокътната, въпреки това тя прикрива миналото си от другите, пре-моделира всичко, причинило ѝ болка, пригладва грубите краища. Дори актът ѝ за раждане е подвеждащ – презимето на баща ѝ и нейното са изписани погрешно заради писарска грешка – Шаснел. Само че тя не може да опази всички подробности скрити: моминското име на майка ѝ било Южени Жан Девол и независимо от опитите на Шанел по-късно в живота си да заличи датата, официалният архив показва, че майка ѝ е родила Габриел на 19 август 1883 г. в приют за бедни в Сомюр, пазарен град на река Лоара. Южени (позната като Жан) била на двайсет, Анри-Албер (известен като Албер) бил на двайсет и осем и бил записан като *marchand* или търговец в акта за раждане на Габриел.

▲ Сомюр, Мен-е-Лоар, Франция; Шанел е родена в този град на 19 август 1883 г., незаконна дъщеря на амбулантни търговци, които продавали копчета и основни галантерийни стоки.

Те все още не били женени, но имали една дъщеря, Джулия, родена преди по-малко от година, на 11 септември 1882 г.

„Родена съм по време на пътешествие“, казва Шанел на американски репортер в отговор на въпроса му за точното си рождено място. Макар по този начин да се е опитвала да избяга от отговора – била е родена в хоспис за бедняци, управляван от монашески орден, Сестрите на провидението, – родителите ѝ обикновено пътували, били амбулантни търговци, продавали копчета и бонета, престилки и гащеризони, обикаляли от град на град, също като родителите на баща ѝ. Бащата на Габриел бил син на амбулантен търговец и също като нея бил роден в хоспис за бедняци (в Ним през 1856 г.); и неговото име било изписано погрешно в акта за раждане, но при него е било Анри-Албер Шарне. Грешката е поправена в официалните архиви едва две десетилетия по-късно, когато съдебен указ постановява, че името Шарне трябва да бъде сменено в акта за раждане с Шанел, „което е истинското име“.

„Баща ми не е бил там“, обяснила тя на друг журналист, Марсел Хедрих (главен редактор на *Мари Клер*, човек, който прекарвал предостатъчно време с Шанел и тя го приемала като приятел; черпи информация от разговорите с нея в биография, която пише скоро след смъртта ѝ). „Тази нещастна жена, майка ми, трябвало да тръгне да го търси. Тъжна история и много отегчителна – чувала съм я толкова много пъти.“

По този начин тя отхвърля началото на историята си и самата тя никога не я разказва точно; никога не признава, че истината съвсем не е отегчителна, но е твърде болезнена, за да бъде разкрита. Бащата на Габриел не присъствал на раждането, създава тенденция, която се повтаря и след това. Този човек, изглежда, често бягал от семейството си, вече бил изчезнал, когато Жан забременяла с първото

си дете, и отказал да се ожени за нея, когато тя най-сетне го открила месец преди да роди гъщеря им Джулия. Така и двете момичета били незаконородени. Едва когато Габриел била на петнайсет месеца, родителите ѝ най-сетне се женят през ноември 1884 г. Скоро след това майка ѝ забременява отново и от Оверн потеглят из южната част на Централна Франция, изолиран регион, в който е била родена Жан в селско семейство в Курпиер. Там едва ли е щяла да намери покрив над главата си: и двамата родители на Жан били мъртви по времето, когато тя се запознала с безотговорния си бъдещ съпруг, и въпреки че брат ѝ много се постарал да защити интересите ѝ, когато била бременна, незаконородените ѝ бебета съвсем не допринесли за олекотяването на товара на местното неodobрение. Момченце, наречено Алфонс, се родило през 1885 г.; друга гъщеря, Антоанет, през 1887 г.; син Люсиен през 1889 г. и последното бебе, Огюстен, който умира малък, през 1891 г.

Шанел рядко е говорила за обстоятелствата около раждането си, но понякога споменавала пътуването с влак, което предприела майка ѝ малко преди това, за да търси беглеца Албер. „Заради грехите по онова време“, отбелязала тя пред Хедрих с обичайната си уклончивост, „едва ли някой е забелязал, че тя чака бебе. Някакви хора са ѝ помогнали – били изключително мили: приютили я в дома си и повикали лекар. Мама не искала да остане там.

– Утре ще се качиш на друг влак – казали хората, за да я успокоят. – Ще намериш съпруга си утре. – Само че лекарят разбрал, че мама изобщо не е болна.

– Тя чака бебе – казал той.

Тогава хората, които били толкова мили с нея, побеснели. Искали да я изхвърлят. Лекарят настоял да се погрижат за нея. Отвели я в болница, където съм се родила аз. Една от монахините в болницата била баба ми.“

Според Шанел, името на монахинята било Габриел Бонор, „затова съм кръстена Габриел Бонор Шанел. Дълго не знаех нищо по този въпрос. Така и нямаше случай да проверя кръщелното си. През войната изпратих да ми донесат всички документи, защото човек винаги се страхува от най-лошото...“ Истината е, че името Бонор не е записано в кръщелното, но може Габриел да е почувствала, че има право да го използва по-късно в живота си; за да се възползва от значението, което е „щастие“³.

В друга версия за раждането ѝ, разказана пред различен приятел, Андре-Луи Дюбоа, Габриел споменава отново влака, подхвърля, че майка ѝ започнала да ражда, докато пътувала. „Тя непрекъснато говореше за влакове, понякога дори твърдеше, че е родена във влак“, казва Дюбоа в спомени за Шанел пред френски журналист скоро след смъртта ѝ. „Защо беше тази мания по влаковете?“ Възможен отговор е, че тя имала чичо, който бил служител в железниците, но дори да е така, влаковете, изглежда, имат по-дълбоко значение за Шанел; сякаш те са връзка с минало, в което винаги е била в движение, но е следвала отпъкани пътища към цел, която тя е избрала.

Каквато и да е връзката ѝ с пътуването с влак, тя е била дете на бедняшкия приют, обикновена Габриел Шанел. Тя е останала Габриел през детството си – името Коко е измислено по-късно, – въпреки че тя измисля история, която разкрива неистината: „Татко ме наричаше „малката Коко“, докато не изникне нещо по-добро“ казала тя на Хедрих. „Той никак не харесваше [името] „Габриел“; не го е избирал той. И бил прав. Скоро определението „малката“ отпадна и аз бяха просто Коко.“ Възможно ли е баща ѝ да се е оплаквал, че не харесва самата Габриел; че той не е искал да има деца, тъй като скоро след това ги на-

³ Bonheur (на фр.). – Бел. ред.

пуска, недоволен от брак и бащинство, винаги в търсене на нещо по-добро.

Понякога Габриел заявявала, че Коко е „ужасно“ име; същевременно била горда, че го познава целият свят, доказателство за неоспоримото ѝ присъствие, въпреки че баща ѝ не я е искал и признавал. Това обаче е шифър, име, което баща ѝ никога не е знаел, макар тя да твърди друго. „Ако някой ми беше казал преди войната, че ще бъда Коко Шанел за целия свят, щях да се изсмея“, подчертала тя пред Хедрих. „Магмазел Шанел имаше четири хиляди служители и най-богатият мъж в Англия я обичаше. А сега съм Коко Шанел! Независимо от всичко, това не е името ми... Хората ме спират по улиците: „Ти Коко Шанел ли си?“ Когато давам автографи, се подписвам с „Коко Шанел“. На път за Лозана преди две седмици целият вагон се извървя покрай мен. В дома ми ме наричат „Магмазел“; това се разбира от само себе си. В никакъв случай не искам да ме наричат Коко в Дома на Шанел.“ (Тези на пръв поглед накъсани изречения са предадени точно както Хедрих ги е транскрибирал; инцидентни препратки към името ѝ и влака, така както той ги е записал.)

Истината е, че никои не знае със сигурност на какво име е отговаряла Габриел в детството си, нито откъде точно се е появило името Коко. На стари години Шанел казала на Клод Деле, че баща ѝ говорел английски – „това се смяташе за нещо пъклено в провинцията“, – което изглежда малко вероятно, но е възможно историята да е създавала връзка в ума ѝ с англоговорящите мъже, които е обичала по-късно в живота си (Бой Капел и херцогът на Уестминстър, които по-късно ѝ изневеряват). Освен това казва на Деле, че баща ѝ ѝ направил подарък, когато се върнал от едно от многобройните си пътувания: перодръжка, направена от кост, с „Нотър Дам“, гравирана от едната

страна, и Айфеловата кула от другата; че тя направила гупка за тази украсена кост в гробището и заровила погаръка като жертвоприношение за мъртвите.

Ако може да се вярва на разказите на Шанел, на шест години тя прекарвала колкото е възможно повече време на гробището. „Всяко дете си има специално място, където обича да се крие, да си играе или да мечтае“, казала тя на Пол Моран, който предава мемоарите ѝ в емоционално наситената книга *L'Allure de Chanel*⁴. „Моето гробище се намирало в Оверн. Там не познавах никого, дори мъртвите“. Същевременно мъртвите сякаш оживявали пред нея, макар да оставали мълчаливи като гробовете си. „Аз бях кралицата на тази тайна градина. Обичах подземните ѝ жители. „Мъртвите не са мъртви, докато мислим за тях“, казвах си аз.“

Тя се привързала към два надгробни камъка без имена, украсявала ги с диворастващи цветя – макове и маргарити и метличина, – носела парцалените си кукли на гробището; любимите кукли, защото ги била направила сама. „Исках да съм сигурна, че съм обичана“, казала тя на Моран, „но живеех с хора, които не проявяваха жалост. Обичам да си говоря сама и да не изпълнявам онова, което ми се казва: това вероятно се дължи на факта, че първите хора, пред които отворих сърцето си, бяха мъртвите.“

В спомените на Габриел майка ѝ присъства единствено като потънал в сенките инвалид; въпреки че има няколко алени петна, които обагрят празните страници в непрекъснато променящите се разкази на Шанел – историите ѝ за кръвта, която една болна жена изкашля в бели кърпички, интериор, който има известна прилика със зловещата червена стая, в която Джейн Еър е била затваряна като дете. По-късно в живота Шанел става почитателка на сестрите Бронте, връща се непрекъснато към „Джейн Еър“

⁴ Изкусителният чар на Шанел (фр.). – Бел. прев.

и „Брулени хълмове“ (история за страст, почти белязана от кръвосмешение, за заключени врати и ексцентрични умове). Само че описанието ѝ на червената стая напомня и за друг роман от деветнайсети век, „Жълтият тапет“ на Шарлът Пъркинс Гилман, в който една жена полудява след смъртта на детето си и смъква тапетите от стените на стаята, в която е затворена. В разказа на Шанел (както е предаден пред Пол Моран) тапетите са червени. Тя е била на пет, майка ѝ вече е била болна, когато е отведена заедно с двете си сестри в дома на възрастен чичо. „Бяхме затворени в стая с червени тапети. Нека първо кажа, че бяхме много послушни; след това забелязахме, че червените тапети са много влажни и можеха да се обелят от стените.“ Момичетата започнали, като смъквали малки късчета, след това се качвали на столове и съгнали тапетите в цялата стая, оголили розовата замазка: „Удоволствието беше неопишуемо!“ Когато майка им влязла в стаята, тя замълчала, не казала нищо на дъщерите си, просто видяла съсипията и заплакала, без да издава и звук.

Шанел твърдяла, че майка ѝ е починала от туберкулоза, но е напълно възможно това да не е точната диагноза за болестта, убила Жан; бедност, бременност и пневмония също са били сред виновниците за смъртта ѝ. Според разказа ѝ пред Деле (по-късно публикуван в *Chanel solitaire*⁵), семейството живеело в достатъчно голяма къща, за да бъдат децата в изолация от болната им майка. Всъщност те били натъпкани с нея в една стая в пазарния град Брив-ла-Гаярд, а баща им ги изоставял, за да пътува по работа. Само че според историята, която Шанел разказала на Деле, баща им бил с тях, целувал сестра ѝ Джулия и нея по косите, докато обядвали (не се споменават други братя и сестри). „Той мразеше миризмата на коса и винаги питаше

⁵ Книга на Клод Деле от 1983 г. – Бел. прев.

◀ Брив-ла-Гаярг в Югозападна Франция. Майката на Шанел починала в близост до градския пазар, докато баща ѝ отново бил на път.

колко време е минало, откакто сме ги мили.“ Кой знае колко често децата на семейство Шанел са имали възможност да си мият косите, докато майка им е била болна на легло, а баща им го е нямало, но според спомените на Шанел, тя казвала на баща си, че косата ѝ е чиста, измита „преди три дни с жълт сапун“.

Освен това си представяла, че е любимката на баща си. „Аз не обичах толкова, по-скоро исках да бъда обичана“, признала тя пред Деле. „Затова обичах татко, защото той ме предпочиташе пред сестра ми. Нямах да понеса, ако изпитваше същото и към двете.“ Освен това тя твърди, че имала съперница, слугиня, за която била сигурна, че я трови. „Знаех, че тя спи с татко – искам да кажа, че не знаех, не разбирах нищо от тези неща, но предполагах и я стрясах, като я заплашвах, че ще кажа на мама.“ Навре-

мето, в тази мрачна вълшебна приказка, родителите ѝ заминали заедно, а Габриел и сестра ѝ тръгнали да ги търсят, за да избягат от злата слугиня. Когато най-сетне се добрави при родителите си, Габриел заспала на рамото на баща си, а на следващия ден той ѝ купил синя рокличка.

В друго от признанията си пред Деле (разкази, в които истината може, или пък не, да се отдели от измислицата), Шанел казала, че като дете се страхувала от призраци и от онова, което се крие под леглото в мрака. Жертвоприношенията, които Габриел правела на гробището, не били достатъчни, за да я защитят, и нощем мъртвите изглеждали по-зловещи, отколкото в игрите през деня, когато била на гробището. Само че в историята, както я разказва тя – една от серия, създадена по-скоро за нея самата, отколкото за слушателя ѝ, – баща ѝ отивал при нея; бил до нея, за да успокои страховете ѝ. „Не се страхувай“, казвал ѝ той, както би направил един добър баща. „Никой няма да те нарани.“ Въпреки това тя била ужасена от един мъж под леглото ѝ, който я замерял с пшеница. „Но пшеницата е нещо много хубаво“, казвал баща ѝ и я поемал в прегръдките си. Оттогава, обяснила тя на Деле, винаги държала сноп пшеница близо до себе си: в спалнята си в „Риц“, както и във всяка стая в апартамента на рю „Камбон“.

Само че, колкото и добро и благодатно да е било житото, то не успяло да предпази майка ѝ от смъртта. Габриел твърдяла, че е била на шест години по онова време; в действителност е била на единайсет. Баща ѝ отново го нямало, пътувал някъде далече от дома, когато Жан била открита мъртва в леглото си в леденостудената стая в Брив, в едно ледено февруарско утро на 1895 г. Историята не разказва дали Габриел е гледала как майка ѝ умира, или колко дълго тя, братята и сестрите ѝ са били сами с трупа; а Магмоазел Шанел никога няма да разкрие истината.

▲ Френски постер от Първата световна война - един от многото символи на пшеница, които тя имала в апартамента си на рю „Камбон“. Нагписът гласи: „Расти, пшенице, ти си злато за Франция“.

Коко Шанел. Животът на една легенда
Джъстин Пикарди

Превод *Цветана Генчева*
Отговорен редактор *Йорданка Фурнаджиева*
Редактор *Ани Младенова*
Коректор *Снежана Бошнакова*
Художник на корицата *Симона Каракостова*
Дизайн на корицата и оформление *Яна Аргиропулос*
Препечат *Яна Аргиропулос*

Английска. Първо издание.
Формат 70x100/16
Печатни коли 25
ISBN 978-619-164-503-9

Издава

enthusiast

Запазена марка
на „Алто комюникейшънс енд пбблишинг“ ООД

София, бул. „Васил Левски“ 31
тел.: 02/ 943 87 16,
email: office@enthusiast.bg
Книгите на „Ентусиаст“ можете да закупите от
www.enthusiast.bg

Печат АБАГАР АД

**ИЗТЪНЧЕНА. ИЗПЪЛНЕНА С ДИСКРЕТЕН ФИНЕС.
ПРОЧУТА С ПРЕДПАЗЛИВОСТТА СИ.
ДОБРЕ ДОШЛИ В ТАЙНИЯ СВЯТ
НА ГАБРИЕЛ ШАНЕЛ.**

Тя съблича от жените пишните поли и ги облича в малки черни рокли. Подарява им най-знаменития аромат на ХХ век, който и днес може да се усети в модната къща на своята създателка. Целият свят познава стила и името ѝ, но само пред малцина тя разкрива личността си.

Призната за официална биография, тази книга разрушава словесите романтика и митовете около загадъчната Коко Шанел. Забележителното проучване на Джъстин Пикарди проследява живота ѝ – от мрачните стаи в манастира, където е живяла малката Габриел, до знаковата рю „Камбон“, където Коко преобразява завинаги представите за елегантност, съшити до съвършенство в неподражаемите ѝ дизайни.

„От мен няма да излезе добър мъртвец, защото, щом ме заровят, ще стана неспокойна и ще мисля единствено как да се върна на земята и да започна отново“, казва Коко на писателя Пол Моран и думите ѝ продължават да ехтят зад стъклените витрини, пазещи наследството на легендарната дизайнерка.

Цена: 40 лв./20.45 €

9 786191 645039

www.enthusiastr.bg